

Abstrakt

Disertační práce se zaměřuje na tematiku začleňování židovských obyvatel do většinové společnosti v letech 1945–1948. Primárně se zabývá třemi skupinami židovských občanů českých zemí, jejichž integrace byla značně problematická. Jednalo se o „německé Židy“, osoby deklarující židovskou národnost a židovské optanty z bývalého území Podkarpatské Rusi, kteří se po druhé světové válce rozhodli usadit v Československu. Jejich právní postavení bylo zvláště v bezprostředně poválečné době značně nejasné. Stěžejním bylo získání československého státního občanství, jež ovlivňovalo možnost stát se plnoprávními občany, což zcela zásadně formovalo budoucnost těchto jednotlivců. Z toho důvodu se předložená práce věnuje státní a úřední praxi, která ovlivňovala každodenní život židovských občanů. Především na nižších úrovních státní správy panovala mezi mnohými úředníky nejistota, jak postupovat u žádostí těchto osob. Stěžejním kritériem se staly údaje ze sčítání lidu z roku 1930, především pak informace o národnosti či mateřském jazyku daného žadatele, které mnohdy rozhodly o výsledku žádosti. Text se dále zaměřuje na problémy, jež židovským obyvatelům hrozily v případě nezískání státního občanství. U „německých Židů“ se jednalo například o zařazení do nuceného transferu, u židovských optantů pak nucený návrat na území, které bylo postoupeno Sovětskému svazu. Židé v českých zemích byli po svém návratu z koncentračních táborů či emigrace znovu nuceni aktivně dokazovat svou věrnost a loajalitu vůči republice, vyvracet zažité protižidovské předsudky. De facto rovněž bojovali i o svou identitu a o právo být plnoprávními občany nově budovaného národního státu Čechů a Slováků.

Disertační práce dále nastiňuje aktivity zástupců židovských komunit a zastřešující Rady ŽNO, jimiž se snažili přispět k urychlení odstranění pozůstatků a důsledků válečné perzekuce židovských občanů. Prostor je věnován i vzpomínkám židovských pamětníků a jejich reflexi o poválečné situaci.

Text v neposlední řadě popisuje situaci Židů na Slovensku v období třetí republiky, byť v omezeném rozsahu. Důraz je kladený na nárůst protižidovských nálad ve společnosti a jejich eskalaci do podoby otevřených pogromů a násilností vůči Židům. Pro celkový kontext je v disertaci stručně shrnuté poválečné postavení Židů v sousedním Polsku a Maďarsku.

Klíčová slova

Židé, Československo, menšina, občanství, německá národnost, židovská národnost, adaptace, loajalita, opční právo, protižidovské výtržnosti, pogromy, předsudky, asimilace, emigrace.